

State of the Union

In zijn State of the Union bij de opening van het Theaterfestival in Antwerpen vraagt Gerardjan Rijnders, artistiek leider van Toneelgroep Amsterdam, zich af welk theater nog iets te zeggen heeft over een wereld die uit zijn voegen gaat.

De state of the union, dames en heren, is het Amerikaanse equivalent van de Nederlandse troonrede. Alleen houdt de president van de Verenigde Staten twee troonredes. Een over het binnenland: de state of the union, en een over de rest van de wereld: the state of the world. Die splitsing is kenmerkend voor het denken van heel veel Amerikanen, een denken dat gezien de omvang van dat land misschien begrijpelijk is maar in Nederland of in het Nederlandse taalgebied of in dat stuk wereld dat naar een 50-er jaren stofzuiger lijkt te zijn vernoemd, de Benelux, nogal bekrompen overkomt. Een state of the union hier moet ook een state of the world zijn want die wereld bepaalt onze 'state', toestand.

Nu was ik recent ook in veel wereld. Ik was in Vietnam en dan ben je in heel veel plekken tegelijk en in heel veel geschiedenissen tegelijk. Vietnam is z.o. Azië, maar ook koloniaal Frankrijk, Vietnam is de Mekongdelta, de 'perfume river' maar ook voormalig Oost-Berlijn. Het is nu, het is eeuwenoude Boeddha's en het is die oorlog. Spreekt een rikscha bestuurder eens vloeiend Amerikaans, blijkt ie dat 2 jaar lang in Texas te hebben geleerd want eigenlijk is ie straaljagerpilot. Die zat dus fout in '75 en je kunt alleen maar vermoeden wat die man sindsdien allemaal heeft doorgemaakt voordat ie weer op zo'n fietsje mocht. Vietnam is een 'culture shock' dacht ik, tot ik weer terug was in Amsterdam. In Hanoi wemelde het nog van de fietsers, van de bedelaars, van de handelaars, van mismaakten en invaliden, terug in Amsterdam, 't was ook nog zo'n

ellendige zondag, was er helemaal niets. Lege straten, af en toe een groepje toeristen dat zich vergaapte aan een keurig opgeverfde etalage met daarin een keurig geverfd hobbelpaard uit de vorige eeuw naast een leuke blikken bromtol.

Amsterdam is een culture shock. Alsof er niets meer gebeurt, alsof het stil staat, alsof het alleen maar bezig is zich terug te trekken in een reservaat van keurigheid, netheid, verf en vernis. Een roestvrije stad, een historisch museum opgetrokken uit siliconen. Bij de post lag wel nog een oproep: hi bastards, you wanna make art? come to sarajewo! Ik vermoedde dat ik daar nog minder te zoeken had dan in Vietnam, waar ik overigens wel de laatste anti-malaria medicijnen moest slikken waar die malaria muggen natuurlijk ook weer resistent tegen worden zodat de Vietnamezen ook die nieuwste medicijnen moeten slikken die uiteraard weer veel en veel duurder zijn en ze zijn al zo arm...

In het vliegtuig van Hanoi naar Singapore las ik in time, buitenlandse kranten zijn in Noord-Vietnam nauwelijks te krijgen, dat de koning der Belgen was overleden, heart failure, meer stond er niet over Boudewijn. Er was die week ook nog een oude Hollywoodacteur gestorven en waarschijnlijk ook nog een beroemde wetenschapper, afgezien van al die duizenden die het vermelden niet waard zijn. Terug in Nederland bleek de koning inmiddels al begraven. Het was een indrukwekkende plechtigheid geweest met veel gekroonde hoofden, een echte volkszanger en een huilende prostituee. Alle

sympathie was uitgegaan naar Fabiola. Niemand had het gebeuren op video opgenomen, helaas. Wel was ik op tijd terug om de beëdiging van koning Albert te kunnen bekijken. Hij tilde heel erg. Ik dacht, want ik ken dat probleem, emotionele trillingen heet dat, waarom geven ze die man geen beta-blokkers. Die neem ik zelf ook altijd in dat soort situaties, en ook nu dus, en die helpen heel goed. Of zou het iets anders zijn, zou het misschien Parkinson zijn? Ik was niet de enige die dat dacht en de volgende dag was dit vermoeden zelfs gewoon in de krant te lezen dus haastte het hof zich alles rigoreus te ontkennen en daarmee was de zaak afgedaan. Het krasje op het vernis was gerestaureerd, het open lucht museum der Lage Landen was weer smetteloos. Een week later moest alleen nog maar een Frans tijdschrift met een onaardige cartoon bij de grenzen worden geweerd.

Tijdens diezelfde beëdiging hoorde ik een kamerlid, dat ik overigens nooit erg sympathiek of betrouwbaar heb gevonden, ineens iets roepen dat mij al jaren nogal zinnig lijkt. Ik bedoel, een monarchie is natuurlijk een anachronisme, en anachronismen doen het redelijk goed op het toneel maar wat moet je er mee in een grote mensen wereld? De man riep 'leve de Europese Republiek' en iedereen was ineens heel erg boos. Waarom? Je mag in een parlement toch je voorkeur voor de republikeinse staatsvorm kenbaar maken zoals je in het theater toch ook duidelijk mag maken dat je de voorstelling niet kunt waarderen. Dat mocht dus niet, zelfs een collega van het kamerlid, een door mij gewaardeerd theatermaker distantieerde zich van de leuze. Het rumoer was gelukkig al snel verstomd.

Gelukkig gebeurde er ook weer iets in Nederland. De minister-president was er bij, de minister van Cultuur en ook leden van het Koninklijk Huis. Er gebeurde dus echt iets. We kregen er een nieuw theater bij en weer eens een echte musical: *het spook van de opera* zou die in het Nederlands moeten heten maar hij heet gewoon *the phantom of the opera*. Alles er aan is fantastisch: de w.c.'s in het theater, de effecten op het toneel, de kaartjesverkoop, de hoofdrolspelers, de marketing, de p.r. en vooral de producent die het maar weer 's had geflikt. Zelfs de NOS en de VARA besteedden er in het aktualiteitenprogramma Nova uitgebreid aandacht aan, uitsluitend superlatieven en leken niet gedeerd door het feit dat ze geen toestemming hadden gekregen om opnames van het spektakel zelf te laten zien. Dat vertelden ze er ook eerlijk bij. Maar heel Nederland had die beelden een dag eerder al uitgebreid